

פעילות אל-קאעדה והג'האד העולמי

יורם שוייצר

מבוא

בשנים האחרונות התנהל דיון אקדמי נוקב – שבא לידי ביטוי גם בתקשורת – על אודות מצבו של ארגון אל-קאעדה (AQC או אל-קאעדה סנטרל) והתמקד בשאלה אם הוא חדל מלתפקד כארגון פעיל והפך לסמל בלבד, כאשר את מקומו בהנהגת זרם הג'האד העולמי תפסה תנועת המונים המתנהלת על ידי רשת של אישים, קבוצות וארגונים אשר חבריהם עברו תהליך רדיקליזציה עצמית.¹ מתן מענה ראוי לשאלה זו טמון בתיאור ובניתוח פעילותם של אל-קאעדה ושותפיו, והוא כרוך גם בהבנת תפיסת המאבק של אל-קאעדה וקשריו עם שותפיו. בהקשר זה ראוי לציין כי אל-קאעדה רואה בעצמו מנהיג של תנועת הג'האד העולמי ומודל לחיקוי עבור שותפיו. ככזה, ביקש הארגון לבצע פיגועי טרור דרמטיים וחדשניים, שיתוו את הדרך לשותפיו, בלי שביקש לעצמו בלעדיות על הפעולות המתבצעות בשם הג'האד העולמי. יתרה מכך, הוא עודד פעילות עצמאית שנעשית פעמים רבות ללא אישורו או ידיעתו.

אל-קאעדה, המודע למגבלת כוחו ומשאביו, ראה בפעילות הטרור שביצע או עודד אחרים לבצע, כלי שנועד להניע תהליך היסטורי, אשר מטרתו הסופית היא החזרת האסלאם למעמד הבכורה שהיה לו בעבר. אל-קאעדה אינו רואה צורך בביצוע מספר רב של פיגועים; הוא מעדיף להסתפק במספר מצומצם, ובתנאי שיהיו פיגועי ראווה. הטרור, שממילא הוא רואה בו "תעמולה על ידי המעש", הוא מעשה ראשוני בשרשרת ניפוח, שנועדה להעצים את האפקט ההרסני והמורלי שלו ולהניע מערכת של תעמולה מתוחכמת וחובקת עולם. מערכת זו מנוהלת על ידי הארגון בסיוע חברת ההפקה שלו "אל-סחאב" ובאמצעות אתרים באינטרנט ובסיוע ערוצי הלוויין הערבים,

בראשות אל-ג'זירה, והוא מייחד לה משאבים ומאמצים רבים לא פחות משהוא מייחד לפיגועיו.

על רקע זה נכתב המאמר, המתמקד בזירות המרכזיות שפעלו בהן אל-קאעדה ושותפיו לג'האד העולמי, כפי שהן משתקפות מנקודת התצפית של סיום שנת 2008, בהערכת המגמות הצפויות בפעילותם בשנים הקרובות, ובבחינת האיום שלהם על ביטחונה של ישראל. בהקשר זה יודגש כי איום הטרור הנשקף לישראל מצד אל-קאעדה וגורמי הג'האד העולמי תלוי במידה רבה במצבם של גורמים אלה מול המערכה הגלובלית האינטנסיבית המתנהלת נגדם. יוזכר כי למרות מקומם המרכזי של ישראל והיהודים, המוצגים באידאולוגיה וברטוריקה של אל-קאעדה כאויב אחד, הם אינם ניצבים בראש סדר העדיפויות שלו ושל ושותפיו, בעיקר בשל מגבלת כוחם לפעול מול שלל אויביהם הפרוסים בחזיתות רבות; ואכן, עד כה, בפועל לא נפגעו יעדים ישראליים ויהודיים רבים.²

מוקדי הפעילות של אל-קאעדה ושותפיו

בשנים האחרונות התמקדה פעילותם של אל-קאעדה ושותפיו בעיקר בעיראק, באפגניסטן ובפקיסטן באזור הגבול שביניהן (Federally Administered Tribal Areas) ובזירות נוספות – בכללן אזור המגרב, חצי האי ערב ואירופה.

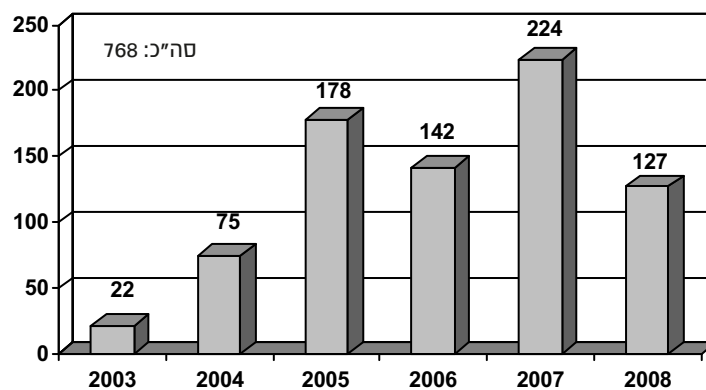
עיראק

הפלישה של כוחות הקואליציה בראשות ארצות הברית לעיראק העניקה לאל-קאעדה הזדמנות פז להיחלץ ממצבו הקשה ומהלחץ אשר היה נתון בו בעקבות המכה הקשה שספגו הוא ופטרוניו ממשטר הטליבאן בעקבות מתקפת 11 בספטמבר. אמנם אל-קאעדה לא השקיע את מרב משאביו ולא שיגר את מפקדיו הבכירים להילחם בעיראק, ומרביתם נותרו לחסות באפגניסטן ובפקיסטן, ובעיקר באזור הגבול בין המדינות. עם זאת, השקיעו מפקדי אל-קאעדה מאמצים ניכרים בהסברה ובתעמולה כדי להבליט את החשיבות היתרה שיש למערכה בעיראק כזירה המרכזית להתמודדות בין העולם המוסלמי, בהובלת גורמי הג'האד העולמי, ובין המערב ושותפיו הערבים. בעידודו ובסיוען של רשתות גיוס ולוגיסטיקה שניהלו תומכיו במקומות שונים בעולם הייתה זירת הלחימה בעיראק למוקד משיכה עבור מתנדבים מוסלמים מרחבי העולם, שביקשו להצטרף לפעילות ג'האד.

הלחימה המתנהלת בעיראק מאז 2003 הסיטה במידה רבה את תשומת הלב של כוחות הקואליציה נגד הטרור מיעדם המקורי, צרכה מהם משאבים רבים בעלות

אדירה, בכוח אדם, בציוד ובזמן, אשר היו מיועדים למלחמה ממוקדת נגד בסיסי אל-קאעדה באפגניסטן ובפקיסטן. נוכחותם המסיבית של כוחות צבא מערביים בעיראק סייעה לאל-קאעדה להפעיל את שותפיו במדינה זו נגדם. העובדה כי ה"אויב הרחוק" (כלומר ארצות הברית ולצדה בעלות בריתה) הגיע להילחם באזור שהם ראו בו אדמת הקדש מוסלמי (וקף) בלב הלבנט הערבי ו"מגרשם הביתי" סייעה לאל-קאעדה לפגוע בו ולחזק את הנרטיב המכונן שלו: ניהול מלחמת קודש באמצעות "התנגדות צבאית מזוינת" ("מוקוואמה עסכריה מוסאלחה") לגיטימית. אל-קאעדה ניצל את ההזדמנות הזו גם כדי להכשיר קאדרים מאומנים בשיטות לחימה של טרור וגרילה, בעלי ניסיון קרבי, שהוא יוכל לנצלם לניהול ג'האד עולמי בעתיד.

הלחימה בעיראק העניקה לאל-קאעדה הזדמנות להפגין ולבסס את פעילות ההקרבה העצמית בדרך האל ("האיסטישהאדיה") שהייתה לסמלו המסחרי, באמצעות שימוש אינטנסיבי במתאבדים, שרובם נמנה עם המתנדבים הזרים, אשר שוגרו למשימתם בידי אל-קאעדה בעיראק.³

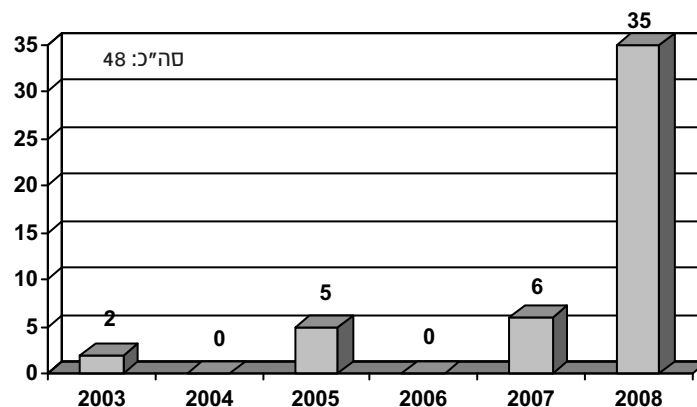

תרשים 1: פיגועי התאבדות בעיראק 2003-2008

כמו כן, הלחימה בעיראק סיפקה למערכת התעמולה המשוכללת של אל-קאעדה שפע של חומרים מצולמים המנציחים את פעילות הטרור והגרילה שבוצעה נגד הכוחות הזרים. חומרים אלה משמשים בשנים האחרונות את אל-קאעדה להנחלת הנרטיב ההרואי של "המוג'הדין המוסלמיים" המכים בעצמה רבה ב"כופרים" הפולשים, כחלק מהלחמה הפסיכולוגית שהוא מנהל נגד יריביו. אין ספק כי חומרי הגלם שצולמו במהלך

הלחימה בעיראק, המופצים באתרי האינטרנט הרבים המזוהים עם הג'האד ברחבי העולם, הם אחד ההישגים המוחשיים של הארגון, והם צפויים לשמשו גם בעתיד. סילוקו של צדאם חוסיין מהשלטון בעיראק לא הטריד את אל-קאעדה, שממילא ראה בו את אחד מאותם מנהיגים מוסלמים כופרים שלא נהגו על פי ההלכה האסלאמית, אולם עלייתם של השיעים למעמד בכורה בממשל העיראקי ושיתוף הפעולה שלהם עם ארצות הברית ובעלות בריתה עשו אותם יעד לגיטימי לפגיעה. אזרחים עיראקים רבים, ובייחוד אלה שהצטרפו לממשל החדש ולכוחות הביטחון והמשטרה, הוכנסו גם הם לרשימת אויבי אל-קאעדה בעיראק, וטרור מסיבי הופעל נגדם.

פעילותם הרצחנית והתנהגותם הבוטה של פעילי אל-קאעדה בעיראק נגד האוכלוסייה המקומית קוממה נגדם אזרחים עיראקים רבים. כך, בתהליך הדרגתי שהחל בשלהי 2005,⁴ נוצר קרע בין פעילי אל-קאעדה בעיראק ובין ראשי השבטים הסוניים בעיראק, שעד אז שיתפו עמם פעולה. ההתקוממות של ראשי השבטים הללו – שזכתה לכינוי "תנועת ההתעוררות של אנבאר", בתמיכה מצד ארצות הברית ובמימונה, בשיתוף פעולה עם כוחות הקואליציה, שתוגברו מאוד במסגרת ה-surge (תגבור הכוחות האמריקניים בעיראק)⁵ ובסיוע כוחות הביטחון העיראקיים – נשאה פירות וסייעה בהחלשת הארגון. שנת 2008 סימלה שלב נוסף ומתקדם בהחלשת כוחו של אל-קאעדה בעיראק, ולמרות הזהירות המתחייבת, על פי הערכות שמסרו במהלכה מפקדים אמריקנים בכירים ופקידי ממשל, הארגון נמצא על סף קריסה ברוב חלקי עיראק.⁶

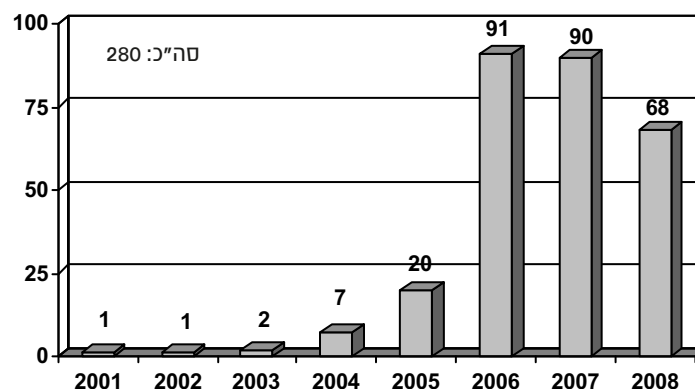

תרשים 2: נשים מתאבדות בעיראק 2000-2008

ביטוי נוסף לחולשת הארגון ולפגיעה שספגו אנשיו אפשר למצוא בעלייה החדה ביותר בשימוש שלו בנשים מתאבדות בשנת 2008, לעומת השימוש בהן בשנים שעברו. צעד כזה לרוב הוא עדות לקשיים מבצעיים שארגונים המשלחים מתאבדים נתקלים בהם.⁷ גם הכרזת אל-קאעדה בעיראק, בתמיכת מפקדי אל-קאעדה, על הקמת החליפות האסלאמית בעיראק בשנת 2005 נותרה כססמה ריקה מתוכן, בין השאר בשל מצבו הנוכחי העגום של הארגון.

אפגניסטן, פקיסטן ואזור הגבול שביניהן

בשנים האחרונות ביססה הנהגת אל-קאעדה את אחיזתה וחזקה את תשתית הארגון בשטח ההפקר (FATA (Federally Administered Tribal Area. אזור זה, הנתון רשמית לריבונותה של פקיסטן ומתנהל במידה רבה כאוטונומיה חוץ-טריטוריאלית, בלי שהשלטון המרכזי באיסלאמאבאד משפיע על התנהלותו, בשל הטופוגרפיה והמבנה האתני הייחודים שלו. ככל הידוע, זהו האזור שכן לאדן ומרבית מפקדי אל-קאעדה הבכירים מסתתרים בו, לצדם של בכירי משטר הטליבאן לשעבר, אשר נמלטו אליו בשלהי שנת 2001. אזור זה משמש בסיס לתכנון פעילותם המשותפת של אל-קאעדה, הטליבאן האפגני והטליבאן הפקיסטני.⁸ מתוך הבנה כי זהו בסיס כוחם של אל-קאעדה והטליבאן התחוללו בו בשנה האחרונה התנגשויות בין כוחות צבאיים פקיסטניים ובין לוחמי ארגונים אלה. מלבד זה, ביצעו האמריקנים תקיפות אוויריות נגדם, על בסיס הערכה כי פקיסטן אינה נוקטת צעדים מספקים בהתמודדות הנדרשת עמם.⁹

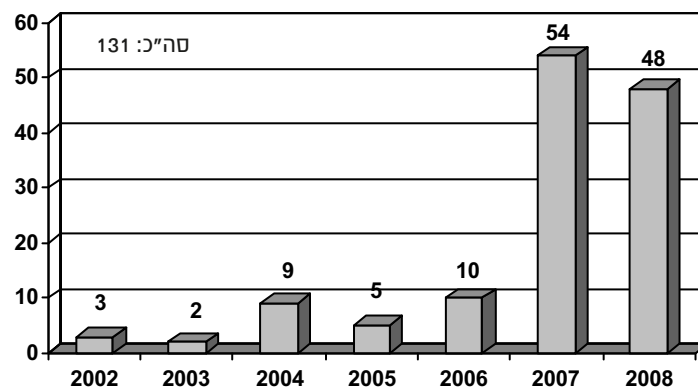

תרשים 3: כיגועי התאבדות באפגניסטן 2008-2001

בשנתיים האחרונות התהדקו מאוד קשרי אל-קאעדה עם גורמי הטליבאן האפגני והפקיסטני עד כדי הקמת חדרי לחימה משותפים, תכנון והשתתפות בפשיטות ובלחימה נגד הכוחות הפקיסטניים.¹⁰ הביטוי הבולט ביותר להשפעת אל-קאעדה על פעילות הטליבאן האפגני והפקיסטני היה שיפור פיגועי הטרור שהללו ביצעו בתוך ערים באפגניסטן ובפקיסטן. שני הארגונים הללו צירפו את דפוס פיגועי ההתאבדות לפעילות שלהם ועשו אותו טקטיקת לחימה מובילה. הדבר בולט במיוחד באפגניסטן, אשר עד השנים האחרונות לא ידעה פעילות כזו, גם לא במשך עשר שנות הלחימה נגד כוחות ברית המועצות (1979-1989), בזמן מלחמת האזרחים שהתנהלה במדינה עד עליית שלטון הטליבאן או בשנים שבהנהגתו. משנת 2005 ואילך, בסיועו ובעידודו של אל-קאעדה, פקד את אפגניסטן גל של עשרות פיגועי התאבדות,¹¹ שבכמה מהם הייתה לבכירי אל-קאעדה מעורבות ישירה.¹²

בשלוש השנים האחרונות בוצעו במדינה זו 249 פיגועי התאבדות. מספר זה גבוה ביותר לעומת זירות פעילות אחרות במזרח התיכון ובעולם כולו, ורק בעיראק היה מספר מתאבדים כה גבוה. ככל הידוע, רוב המתאבדים הם צעירים פקיסטנים שגויסו במדרסות וכן מספר מצומצם של מתנדבים זרים, ששוגרו בידי הטליבאן. טביעת האצבעות של אל-קאעדה ניכרות מאוד בפעילות זו.

גם בפקיסטן, שידעה בעבר רק מספר מצומצם של פיגועי התאבדות בתחומה, ניכרת בשנתיים האחרונות עלייה חדה במספר פיגועי ההתאבדות, בהשפעת הקשר בין אל-קאעדה ובין גורמי הטליבאן הפקיסטני.¹³

תרשים 4: פיגועי התאבדות בפקיסטן 2002-2008

שמו של אל-קאעדה נקשר ישירות לפיגוע ההתאבדות שבוצע בשגרירות דנמרק באיסלאמאבאד ב-2 ביוני 2008 ובו נהרגו שמונה ונפצעו 27 בני אדם.¹⁴ אל-קאעדה איים במפורש לפגוע בדנמרק בתגובה על השפלת כבוד האסלאם בשל פרסום קריקטורות בעיתון דני, אשר הוצגו על ידם כמבזות את הנביא מחמד. הפיגוע בשגרירות בדנמרק היה מימוש של האיום, ואל-קאעדה – באמצעות דובר בכיר שלו – קיבל אחריות פומבית להתקפה.¹⁵ מלבד זה, אל-קאעדה, בהנהגת ראש חטיבת המבצעים של הארגון בפקיסטן אוסאמה אל-קיני,¹⁶ הוציא אל הפועל פיגוע התאבדות ראוותני במלון מריוט. נהרגו אז 54 אנשים, בהם חמישה אזרחים זרים, ובכללם שגריר צ'כיה, ו-266 נפצעו.¹⁷

השפעתו הישירה והעקיפה של אל-קאעדה על פעילות הטרור בזירות אחרות

בשנים האחרונות השקיע אל-קאעדה מאמץ ניכר כדי להביא לאיחוד בין ארגוני הג'האד השונים במסגרת של ארגוני גג. פעילות זו נועדה לשרת את הצורך באחדות השורה בקרב הארגונים האסלאמיים הלוחמים המזדהים עם רעיון הג'האד העולמי, כדי לכוון ביעילות את פעילותם כך שתקדם את האג'נדה המשותפת להם. ראוי להזכיר כי מגמת האיחוד אינה חדשה, והיא כבר באה לידי ביטוי מאז החל הארגון לבצע פיגועי טרור עצמאיים בשנת 1998; ואכן, באותה שנה יזם אל-קאעדה את הקמת ארגון הגג של "החזית הבין-לאומית לג'האד נגד הצלבנים והיהודים", ומאוחר יותר – ביוני 2001 – פורסם דבר האיחוד הרשמי בין אל-קאעדה ובין הג'האד האסלאמי המצרי, בפיקודו של אימן זוואהרי, ונוסד ארגון "קאעדת אל-ג'האד".

אל-קאעדה מיסד את קשריו גם עם ארגוני גג שונים, שהבולטים בהם היו "אל-קאעדה במגרב האסלאמי", ובו פעילים מאלג'יריה, ממרוקו, מתוניסיה וממאוריטניה, וכמובן "אל-קאעדה במסופוטמיה" ("אל-קאעדה בעיראק"), ובו פעילים עיראקים, כורדים, ירדנים ומתנדבים מארצות אסלאמיות נוספות. רמת הפעילות המבצעית של ארגונים אלה שופרה בעקבות קיום קשרים הדדיים ביניהם¹⁸ ובינם לבין אל-קאעדה. הדבר בא לידי ביטוי בהרחבת היקף פעילותם ובהכללת יעדים אסטרטגיים, פוליטיים וכלכליים כמטרות לפגיעתם, כדוגמת ראשי ממשל, יעדי אנרגיה, תשתית ויעדי תיירות, כוחות צבאיים בין-לאומיים וזרים, וכמובן אימוץ של פיגועי התאבדות כמתווה מועדף של פעילותם.

פעילותו של אל-קאעדה בעיראק בשנות הלחימה בה מוכרת וידועה. לעומת זאת, פעילותו של "אל-קאעדה במגרב האסלאמי" עוררה עניין גובר בשנים האחרונות בשל עלייה בנפח פעולותיו, ובעיקר באיכותן. מוקד פעילותו העיקרי, אך לא הבלעדי, היה

באלג'יריה. מאז הכריז הארגון בינואר 2007¹⁹ על איחוד בינו ובין אל-קאעדה הוא שיפר את רמת יעדי הפיגוע שלו לדרג הבכיר בממשל האלג'ירי (נשיא וראש ממשלה) ומוסדותיו (בית המשפט העליון) וכן הרחיב את פעילותו נגד יעדים זרים ונגד האו"ם.²⁰ לאחר האיחוד החל הארגון לבצע פיגועי התאבדות על פי המודל של אל-קאעדה. השפעה דומה הייתה לאל-קאעדה גם על "הסניף המרוקאי" של ארגון הגג, שהגביר אף הוא את פעילותו בשנים האחרונות. זו כללה כמה ניסיונות לביצוע פיגועי התאבדות נגד יעדי הממשל והממסד הביטחוני במרוקו ופעילות נגד זרים,²¹ שכמה מהם מומשו ורובם סוכלו.²² פעילות טרור נוספת ביצעו פעילי ארגון הגג בתוניסיה (חטיפת תיירים אוסטרים) ובמאוריטניה (פיגוע ירי בשגרירות ישראל בנואקשוט. על אודותיו יורחב בהמשך הדברים).

מוקד פעילות נוסף של אל-קאעדה היה בחצי האי ערב נגד המשטרים בסעודיה ובתימן.²³ בסעודיה נחלו השלטונות הצלחה רבה בסיכול פעולות טרור של השלוחה המקומית של אל-קאעדה, באמצעות מעצר רבים מחברי הארגון ומערכת תעמולה נגדית אגרסיבית ו"חינוך מחדש" במוקדי התמיכה של "אל-קאעדה בחצי האי ערב". בתימן בלטה השנה פעילותו של ארגון "הג'האד האסלאמי בתימן" (IJY). אף שארגון זה אינו נתון לפיקודו הישיר של אל-קאעדה, הוא אימץ את מטרותיו, בעיקר לאחר שבשנת 2007 הועמד בראשו מי שהיה בעבר מזכירו של בן לאדן.²⁴ לצד התקפות נגד מטרות ממשל בכירות בתימן, ביצע הארגון בספטמבר 2008 פיגוע ראווי בשגרירות ארצות הברית בצנעא באמצעות מתאבד, שגבה את חייהם של 19 בני אדם.²⁵ בהקשר זה ראוי לצטט את דברי ראש הסי-איי-אי בהערכת המודיעין השנתית שלו, שלפיה ארגוני הג'האד הגלובלי הולכים ומתחזקים בתימן ובערב הסעודית.²⁶

גם אפריקה היא זירת פעילות חשובה עבור אל-קאעדה. הארגון מטפח בקביעות את קשריו עם ארגונים ופעילים מקומיים, שהוא כבר הסתייע בהם בעבר בביצוע פיגועים בקניה, בטנזניה ובסומליה. התערעורות השלטון המרכזי בסומליה הגבירה את פעילות ארגוני הג'האד המקומיים. כמה מהם אף ביצעו השנה פיגועי התאבדות נגד מטרות ממשדיות, ובהן ארמון הנשיא, מטרות זרות, ובהן שגרירות אתיופיה ומשרדים של האו"ם, ונהרגו בהם 28 אנשים, ובכללם בכיר בממשלת סומלילנד (המחוזות הצפוניים של סומליה) ופקידי או"ם.²⁷

ארגון נוסף, אשר אל-קאעדה הידק עמו את קשריו ובעקבות זאת הוא התאים את פעילותו לאג'נדת הג'האד הגלובלי, הוא "הג'האד האסלאמי באוזבקיסטן" (IJU). ארגון זה, אשר פרש מארגון האם ה"תנועה המוסלמית האסלאמית" (IMU), על רקע חילוקי דעות פנימיים בשאלה אם להתמקד באג'נדה אסלאמית באוזבקיסטן או

בפעילות אסלאמית גלובלית, פעל בשנים האחרונות באזור FATA לצד כוחות הטליבאן ואל-קאעדה.²⁸ אנשיו השתתפו בפיגועים באוזבקיסטן, בגרמניה, בפקיסטן ובאפגניסטן. הפיגוע באפגניסטן למשל בוצע באמצעות אזרח גרמני ממוצא טורקי שביצע פעולת התאבדות נגד חיילים אמריקנים.²⁹ מלבד זה, סוכל בגרמניה פיגוע ראווה נגד יעדים אמריקניים, ובהם בסיס צבאי ומועדון שחיילים אמריקנים נהגו לפקוד אותו.³⁰ הפיגוע תוכנן להתבצע על ידי רשת טרור שגויסה, אומנה והופעלה מרחוק על ידי הארגון. גם באירופה גורמי הביטחון ממשיכים לראות ברשתות טרור המכוונות בידי אל-קאעדה וגורמי הג'האד העולמי איום חמור. חשיפתן של כמה רשתות טרור בבלגיה, בספרד, בגרמניה ובטורקיה בשנת 2008 המחשישה את הסכנה הנשקפת מהמצאות תשתית פיגועים במדינות אלה.³¹

פעילות אל-קאעדה והג'האד העולמי מול ישראל

פעילות נגד ישראל ויהודים בחו"ל

קשייו של אל-קאעדה לבצע פיגועי טרור ראוותניים בחו"ל נגד יריביו והתמקדותו בזירות המרכזיות שהוא פעיל בהן השפיעו גם על יכולתו לפעול נגד ישראל, בוודאי בשטחה הריבוני ונגד יעדים ישראליים מאובטחים בחו"ל. מנגד, פגיעה ביעדים יהודיים הפזורים ברחבי העולם קלה יותר בשל חולשתה היחסית של ההגנה עליהם. משום כך הם יעד אטרקטיבי עבור הארגון. למרות זאת, בשל סדרי העדיפויות של אל-קאעדה, נראה, כי הוא נאלץ להותיר בשלב הזה את הפגיעה ביעדים אלה בידי שותפיו לדרך.

ראוי לציין כי גם כאשר המנגנון המיוחד שלו למבצעי חו"ל היה בשיא פעילותו, היו פיגועי אל-קאעדה נגד יעדים יהודיים וישראליים מעטים, אך מכאיבים מאוד. בהם בלטו התקפה של מתאבד בבית הכנסת היהודי בתוניס (בשנת 2002), שגבתה 14 קרבנות (איש מהנפגעים לא נמנה עם יהודי הקהילה); מתקפת מתאבדים בשני בתי כנסת באיסטנבול (בשנת 2003), שגבתה חיי 27 קרבנות, שישה מהם היו יהודים; תקיפת תיירים ישראלים במלון פרדייס בקניה באמצעות מתאבדים (בשנת 2003) גבתה 13 קרבנות, מהם שלושה ישראלים, בהם שני אחים, ובו בזמן נכשל ניסיון להפיל מטוס של חברת ארקיע בעת המראתו ממובסה, באמצעות טילי קרקע אוויר. מלבד זה, סוכלו כמה פיגועים שתוכננו בהנחיה או בסיוע של אל-קאעדה, והבולטים בהם היו הניסיונות באוסטרליה (בשנת 2000), בסינגפור (בשנת 2001) ובתאילנד (בשנת 2002).³²

בשנת 2008 בוצעו בחו"ל שני פיגועים נגד יעדים ישראליים, אך לא בידי אנשי אל-קאעדה אלא באמצעות שותפיו. בפיגוע הראשון ירתה חוליה בבניין שגרירות ישראל בנואקשוט (מאוריטניה). הפיגוע הסתיים בפציעתם של חמישה אנשים מקרב עובדים מקומיים ואזרחים, ללא פגיעה בישראלים. אל-קאעדה במגרב המוסלמי קיבל אחריות לפעולה.³³ הפיגוע השני בוצע במומביי, על ידי הארגון "לשכר א-טייבה", כחלק מממתקפה נרחבת שכוונה נגד יעדים הודיים מקומיים ונגד תיירים, ובכלל זה בית חב"ד, המזוהה עם ישראל. הפיגוע הסתיים במותם של יותר מ-160 בני אדם, ובהם כשלושים אזרחים זרים, שישה מהם ישראלים ויהודים. עד כה לא הוכחה מעורבות ישירה של אל-קאעדה בהתקפה, אך ידוע כי "לשכר א-טייבה" מקיים קשרים עם אל-קאעדה וכי אנשי העניקו בעבר סיוע לוגיסטי למבצע הפיגוע בבית הכנסת בתוניס. מלבד זה, הרחיב הארגון בשנים האחרונות את פעילותו ושיפר את יעדיו בהתאם לאג'נדה של הג'האד העולמי.³⁴

בשנים האחרונות הסתפקו בן לאדן וסגנו אימון זוואהירי, שהוא דוברו הבולט של אל-קאעדה, בהתקפות מילוליות חריפות נגד ישראל והיהודים בלבד. התקפות אלו הושמעו כמובן על רקע השתייכותם של היהודים ל"ברית הצלבנית יהודית" נגד המוסלמים, ובעיקר על רקע מדיניותה של ישראל נגד הפלסטינים.³⁵ יצוין כי מאחר שבעיני אל-קאעדה קיומה של ישראל תלוי לחלוטין בארצות הברית, הוא רואה בהחלשת ארצות הברית ובסילוקה מהמזרח התיכון מהלכים שיובילו בהכרח להיעלמותה של הישות הציונית מהעולם. זהו עוד הסבר אפשרי למקומה הנמוך יחסית של ישראל בסדר העדיפות של פעילות הטרור שהארגון מבצע. מנגד, באל-קאעדה מבינים היטב כי כל פיגוע טרור שיבצעו נגד ישראל יעניק להם רווח תעמולתי ניכר בדעת הקהל הערבית והמוסלמית, אשר בתמיכתם הם מעוניינים. תמיכה כזו חשובה להם בייחוד בעקבות הביקורת הגוברת המופנית כלפיהם, עקב התקיפות חסרות ההבחנה שהם מבצעים נגד יעדים אזרחיים, מערביים וערביים כאחד, ומספרם הגדל והולך של קרבנות מוסלמים בפעולות הללו.

אל-קאעדה מחפש דרך להתקרב לישראל

בשנים האחרונות נראה כי אל-קאעדה, באמצעות שותפיו האזוריים, מגביר את מאמציו להתקרב לישראל מגבולותיה כדי לפגוע באזרחיה. כן הוא מנסה לפגוע בישראלים המבקרים במדינות ערב המקיימות קשרים עם ישראל;³⁶ ואכן, בירדן ובמצרים, בעיקר בסיני, בוצעו לפני כמה שנים כמה פיגועים נגד תיירים ישראלים, והם יוחסו לגורמי הג'האד העולמי.

מלבד זה, נורו בעבר מירדן ומלבנון רקטות לעבר ישראל, ולבנון היא עדיין זירת איום מצד גורמי ג'האד עולמי המעורבים בירי רקטות לעבר ישראל. בשנת 2008 נורו מלבנון לעבר צפון ישראל כמה רקטות, ושיגורן מיוחס ל"עוצבאת אל אנצאר", המזוהה עם הג'האד העולמי.³⁷ גם במבצע צה"ל בעזה (27 דצמבר 2008 – 17 ינואר 2009) נורו מדרום לבנון כמה רקטות לעבר צפון ישראל, ואחדות נחשפו לפני שנורו.³⁸ בשלב זה לא ברור אם התוקפים נמנים עם גורמי הג'האד העולמי, אך סכנת המשך הירי מצדם לעבר ישראל נותרה בעינה. בהקשר זה יצוין כי בן לאדן הרואה בלבנון קרש קפיצה נוח לפגיעה בישראל, תקף בחריפות את חזבאללה ואת איראן, שאותן הוא גינה כשותפות למזימה של ישראל וארצות הברית בתכנון מלחמת לבנון השנייה. מלחמה זו נועדה לדבריו למנוע מאל-קאעדה ושותפיו להתקרב לישראל מגבולה הדרומי, כפי שנוסח בהסכם הפסקת האש 1701 שהתגבש במועצת הביטחון.³⁹ ככל שדבריו על המזימה המרובעת הזו נשמעים מופרכים, הם משקפים את תסכוליו עקב מגבלות היכולת של שותפיו לתקוף את ישראל מלבנון, ובה בעת מבטאים היטב גם את כוונותיו.

זירה נוספת של גורמים מקומיים המזדהים עם זרם הג'האד העולמי היא עזה. ברצועה נמצאות כמה קבוצות כדוגמת "צבא האסלאם" (המתבסס רובו על בני חמולות דוע'מוש), "חרב האסלאם" ו"צבא המאמינים – אל-קאעדה בפלסטין". קבוצות אלה – שגודלן מוערך לכל היותר בעשרות אחדות של פעילים – מקיימות פעילות ספורדית שנעה בין ירי קסאם וחטיפות אזרחים זרים ובין שרפת בתי ספר, התנכלות לבתי קפה אינטרנט ופעילות לשמירת המוסר.⁴⁰

תקוותו של אל-קאעדה כי תפיסת השלטון בעזה בידי חמאס ביוני 2007 תאפשר לתומכיו גישה נוחה לפעילות מול ישראל נכזבה. בשל רצונו של חמאס להיות השליט הבלעדי ברצועה הוא מנע את הקבוצות המזדהות עם זרם הג'האד העולמי ברצועה מלפעול נגד ישראל אוטונומית וללא רשותו, מחשש שמא יסבכו הדבר עם ישראל במועד ובמקום שיהיו לא נוחים לו. על פי ציטוט מדברי ראש אמ"ן בפני ועדת החוץ של הכנסת, אמנם חמאס אפשר לפעילי אל-קאעדה מחו"ל להגיע לרצועה⁴¹ ואף התיר לקבוצות המזוהות עמו לירות מדי פעם רקטות לעבר ישראל, אך כאשר מי מהם קרא תיגר על סמכותו, לא היסס חמאס להפעיל כוח ברוטלי נגדו כדי לדכאו, כמו שקרה מול משפחת דוע'מוש.⁴²

גם באזור יהודה ושומרון ובקרב ערבים ישראלים ממוצא בדווי המזוהים עם הג'האד העולמי אותרו במהלך 2008 ניסיונות להתאגד בחוליות כדי לבצע פיגועים, אך הללו סוכלו לפני שמומשו.⁴³ הקושי שנתקל בו אל-קאעדה לפעול מול ישראל מגבולותיה נובע בין השאר מהעובדה כי שכנותיה של ישראל, ובראשן מצרים וירדן,

הנלחמות גם הן בהתגברות האיום מצד גורמי הג'האד העולמי נגד משטריהן ובשטחן הריבוני, פועלות בנחרצות לעצור את פעילותם ולהגנת אזרחיהן והתיירים המבקרים בהן. סוריה ולבנון מצידן פועלות בתקיפות נגד כוונת גורמי הג'האד העולמי לפעול בתחומן או משטחן כלפי ישראל מחשש להסתבכות מולה. כמו שצוין, גם חמאס פועל בתקיפות ברוח דומה, וככל הנראה ימשיך במדיניותו זו גם בעתיד, אלא אם כן ישתנו הנסיבות שינוי קיצוני.

סיכום

מוקדי הסיכון הגלובליים

הסכנה העיקרית הנשקפת מארגוני טרור כדוגמת אל-קאעדה ומשותפיו נובעת משאיפתם להשפיע על מערכת היחסים הבין-לאומית ולערער את הסדר העולמי הקיים. לשם כך הם אינם בוחלים בהוצאה לפועל של פיגועי טרור גדולים ברמה שלא הייתה מוכרת בעבר, נגד כל מי שמתנגד להשקפת עולמם ולדרכם. למרות מאמצים נמשכים של הקואליציה הבין-לאומית נגד הטרור להביס את אל-קאעדה ואת שותפיו, עדיין הללו רחוקים מכניעה, וצפוי כי הם ימשיכו להיות הגורם המאיים המרכזי בפעילות הטרור הבין-לאומי גם בשנים הקרובות. יש לציין כמה מוקדי איום בעלי משמעות ארוכת טווח מצדם של אל-קאעדה ושותפיו בשנים הקרובות.

העמקת פעילותם של אל-קאעדה ושותפיו באזורים לא נשלטים ב"מדינות שבירות"⁴⁴ – אל-קאעדה וגורמי הג'האד העולמי פעילים בעיקר במקומות שישנה בהם אוכלוסייה מוסלמית ולשלטון המרכזי אין שליטה מלאה ויכולת אכיפה יעילה, והם מנצלים זאת כדי להתסיס את האוכלוסייה המקומית ולגייס מקרבה מתנדבים לשורותיהם. כך לדוגמה נראה כי זירת המאבק המרכזית של אל-קאעדה ושותפיו מהטליבאן צפויה להתמקד בשנים הקרובות באזור הגבול שבין פקיסטן לאפגניסטן. אל-קאעדה נערך לקראת הגברת הלחימה הצפויה נגדו ונגד שותפיו מהטליבאן מצד כוחות נאט"ו, צבא ארצות הברית וכוחות פקיסטניים. הצפי להגברת הלחץ הצבאי נגד אל-קאעדה ושותפיו מהטליבאן משתקף היטב בהצהרות בכירים בממשל האמריקני החדש ובהחלטה לשגר עוד אלפי חיילים אמריקנים לאזור.⁴⁵ אל-קאעדה צפוי גם להמשיך ולתרום את חלקו בהמשך מתקפת המתאבדים בערי אפגניסטן ופקיסטן כדי לערער את יציבות הממשלים המכהנים במדינות אלה.

פעילות שמטרתה לערער את השלטון במדינות מוסלמיות מרכזיות, ובראשן פקיסטן, בעלת הנשק הגרעיני – איום מרכזי הנשקף מפעילות אל-קאעדה ושותפיו בפקיסטן, אפגניסטן ואזור הגבול שביניהם נובע מהאפשרות שהמצב הביטחוני בפקיסטן

ובסביבתה ידרדר ובסופו של דבר עלול להביא לעלייתם של גורמים אסלאמיים קיצוניים לשלטון במדינה זו במקום הנשיא הנוכחי – זרדארי. מצב כזה עלול לאפשר לגורמים רדיקליים גישה לארסנל הנשק הגרעיני המצוי במדינה זו. קליטת קאדרים חדשים מקרב "בוגרי עיראק" ושיגורם לפעילות טרור במערב – אל-קאעדה צפוי לקלוט לשורותיו מתנדבים חדשים מרחבי העולם, ובעיקר לוחמים מקרב "בוגרי עיראק". מתנדבים אלה ישולבו בלחימה באזורי עימות שמעורבים בהם מוסלמים. בו בזמן יוכשרו המגויסים החדשים המתאימים ביותר לפעול בכסות אזרחותם, האירופית והאחרת, לביצוע פעילות טרור בחו"ל – אם בפקודו של מנגנון הפיגועים המיוחד של אל-קאעדה בחו"ל או כחלק מרשתות טרור עצמאיות של הג'האד העולמי.

מאמצים לבצע פיגוע ראווה רב-נפגעים באחת ממדינות המערב – פיגוע בסדר גודל כזה יציב מחדש את אל-קאעדה על מפת הטרור העולמי וישמש מודל חיקוי לשותפיו. הצלחתו של אל-קאעדה להוציא לפועל בשנים הקרובות פיגוע טרור רב נפגעים, אחד או יותר, תלויה במידה רבה ביכולתו לשקם את המדור המיוחד לפיגועי חו"ל. גוף זה נפגע קשות בשנים האחרונות בעקבות חיסול ומעצר רבים ממפקדיו הבכירים ופעיליו הוותיקים והמנוסים. נראה כי אל-קאעדה לא יוותר על ביצוע פעולה כזו, למרות האילוצים והלחצים המופעלים עליו, כדי שיוכל להמשיך ולמלא את ייעודו כמורה הדרך. מימושה של אפשרות זו תלוי במידה רבה בהיווצרות תנאים מבצעיים מתאימים באחת מהזירות שהוא פעיל בהן. חיזוק לכך היה אפשר למצוא בדברי ראש הסי-איי-אי, אשר אמר בפומבי – בהציגו את הערכת המודיעין השנתית של ארגונו – כי אל-קאעדה נערך לבצע פיגוע ראווה דרמטי.⁴⁶

המשך המאמצים לערער את יציבות המשטרים "הכופרים" במדינות במזרח התיכון כדי להחליפם במשטרים מוסלמיים הלכתיים – על פי "דוקטרינת זואהירי", צפוי כי אל-קאעדה ימשיך לסייע לפעילות טרור מצד גורמי הג'האד העולמי נגד ראשי המשטרים ומוסדות השלטון המרכזיים במדינות במזרח התיכון, ואף באפריקה, כדי להחליפם במשטר הנוהג על פי ההלכה האסלאמית. השגת שלטון במדינה מוסלמית מרכזית אחת או יותר כדי לבסס בה משטר אסלאמי הלכתי היא אבן יסוד בתפיסת זואהירי, כמו שביטא אותה בספרו **פרשים תחת דגלו של הנביא**.

מוקדי סיכון לישראל

כל עוד לא התממשו המגמות שפורטו לעיל, תמונת האיום הנשקפת לישראל אינה מצביעה על החמרה באיום שאל-קאעדה ושותפיו מציבים בפניה. אם ישנה אל-קאעדה

את סדר העדיפויות שלו ויכריז כי ישראל היא הזירה המרכזית הבאה של הג'האד העולמי, יקצה לכך את משאביו וכוח אדם שלו וקריאתו זו תיענה על ידי שותפיו, עלולה להחמיר רמת האיום הנשקפת לאינטרסים של ישראל, אולם בשלב זה נראה כי אין לאל-קאעדה כוונה או יכולת כזו. יחד עם זאת, הסיכון הגבוה ביותר ליעדים ישראלים ויהודיים מצוי מחוץ לגבולות ישראל והוא קשור להרחבת מעגל הפוגעים הפוטנציאליים, הקשורים באל-קאעדה. ההתקפה במומביי בידי אחד משותפי אל-קאעדה, אשר עד כה לא פגע ישירות ביעד המזוהה עם ישראל, היא תזכורת לסכנה הנשקפת מצד ארגונים נוספים מאותו זרם אידאולוגי להצטרף למעגל הפגיעה במטרות היהודיות או ישראליות בחו"ל.

מנהיגי אל-קאעדה הצטרפו להתקפות המילוליות נגד ישראל, שלוו את שידור תמונות הזוועה בתקשורת העולמית – ובפרט בתקשורת הערבית והמוסלמית – בימי מבצע "עופרת יצוקה" בעזה. קשה להעריך כיצד תשפיע הפרשנות הארסית נגד ישראל, אשר לוותה את שידור התמונות, על החלטת מנהיגי אל-קאעדה, שגם הם הצטרפו להתקפות,⁴⁷ לתרגמן לכלל מעשה ולנסות ולנקום בישראלים וביהודים. ייתכן כי אל-קאעדה או שותפיו ינסו לנצל את האווירה האנטי-ישראלית כדי לתקוף יעדים המזוהים עם ישראל, כדי לזכות ברווח תעמולתי המובטח מפעולות כאלה וכדי להזים את הטענות נגדם כי אינם עושים דבר לסייע לפלסטינים מלבד הבעת תמיכה מילולית. גם סכנת חטיפה של ישראלים בידי גורמים המזוהים עם הג'האד העולמי, אשר גברה בשנה האחרונה,⁴⁸ מהווה איום קבוע משום רצונם להפגין כוונה לסייע לפלסטינים ובשל הבנתם כי פעולה כזו תפגע בנקודה רגישה במיוחד בחברה הישראלית.

האיום הנשקף לישראל מגורמי הג'האד העולמי מגבולותיה ממשיך להתקיים, אולם אינו צפוי להחמיר בשל האינטרס ההדדי של ישראל ושל שכנותיה למנוע הסתבכות ביניהן, אלא אם כן יחולו תפניות חדות ביחסים ביניהן.

מצרים וישראל רואות עין בעין את הסכנה של התחזקות גורמי הג'האד העולמי בשטחה של מצרים, ובעיקר באזור סיני. סיני אינה נשלטת בצורה טובה על ידי מצרים, ועל כן האזור מועד לפורענות. עם זאת, האזור זוכה לאחרונה לתשומת לב מוגברת מצד כוחות הביטחון המצריים ולערנות מודיעינית מצד גורמי הביטחון הישראליים, המתריעים חדשות לבקרים בפני אזרחים ישראלים להימנע מביקורים באתרי הנופש בסיני. ירדן וישראל חולקות גם הן אינטרס משותף למנוע כל פעילות של גורמי ג'האד עולמי בתחומי הממלכה וממנה כלפי ישראל ומקיימות שיתוף פעולה הדוק לסכל כל כוונה כזו.

בלבנון קיימת סכנה של הסלמה מצד גורמי הג'האד העולמי המגלים פעילות מוגברת בצפונה ובדרומה של המדינה, ולעתים אף משגרים רקטות לעבר ישראל. יכולתו של צבא לבנון לבלום את פעילותם תקבע את רמת האיום שאלה יציבו כלפי ישראל. פרדוקס הוא כי לישראל ולחזבאללה אינטרס משותף במניעת התחזקותם של גורמי הג'האד העולמי בלבנון ופעילות מצדם נגד ישראל, בוודאי אם הדבר עלול להוביל לעימות מזוין ביניהם שלא על פי האינטרס שלהם.

גם סוריה אינה מתירה לגורמי הג'האד העולמי לפעול נגד ישראל משטחה. ראשית, משום שסוריה אינה מאפשרת לשום גורם לפעול משטחה נגד ישראל ולסבך אותה בעימות; ושנית, מכיוון שהיא רואה בפעילות גורמים לוחמניים בשטחה איום ישיר על המשטר. בשנת 2008 בוצעו כמה פיגועים קשים של גורמים אסלאמיסטים נגד המשטר הסורי. למרות זאת, אפשר המשטר הסורי לגורמי הג'האד העולמי להשתמש בתחום המדינה כנקודת מעבר לזירת הלחימה בעיראק, ולכן מתחייבת ערנות מיוחדת מצד ישראל שמא ינסו גורמים אלה לפעול נגדה, בניגוד לרצונה של סוריה, ובייחוד אם המגעים המדיניים בין סוריה ובין ישראל יואצו בשנים הקרובות לקראת הסדר.

נראה כי למרות מצב העוינות וההתנגשויות האלימות בין חמאס ובין ישראל, האינטרס המרכזי של חמאס הוא לבלום פעילות עצמאית שאינה בשליטתו כלפי ישראל מצד אל-קאעדה וגורמי הג'האד העולמי הפועלים ברצועת עזה. אינטרס זה גובר על רצונו לפגוע בישראל, ולכן לא יזכו ארגוני הג'האד העולמי, ובוודאי אל-קאעדה עצמו, ליד חופשית בפעילותם נגד ישראל מעזה, אלא אם כן תחול הידרדרות קיצונית בין חמאס ובין ישראל. למרות כל המגבלות שצוינו בנוגע לאפשרות של אל-קאעדה או שותפיו הקרובים לבצע פיגוע ראוה בתחומה הריבוני של ישראל, ברור כי פעולה כזו ממשיכה להיות יעד נחשק עבורם. יכולתם לממש כוונה כזו תלויה במידה רבה בקבלת סיוע פנימי, למשל מצד ערבים ישראלים, פלסטינים הנכנסים לישראל כעובדים או כשוהים בלתי חוקיים או – כמו שכבר אירע בעבר – באמצעות הפעלה של אזרחים זרים.⁴⁹ עד כה הצליחו גורמי הביטחון בישראל לסכל כוונות כאלו, אך ברור כי איום זה שריר וקיים. בשנים האחרונות היוזמה לפעילות הטרור בישראל באה בעיקר מצד גורמים פלסטיניים מקומיים, ועל בסיס קשריהם עם דרגים זוטרים בג'האד העולמי בעיקר ולא עם ארגון אל-קאעדה עצמו. אם יתפתח קשר כזה, בפרט עם המנגנון המיוחד לפיגועי חו"ל של אל-קאעדה, תגבר רמת האיום.

נראה כי האתגר הביטחוני המרכזי של ישראל הוא לאתר תפניות בסדר היום של אל-קאעדה לכיוון הסלמה בכוונותיו לפעול מולה, לזהות שינויים בפעילות גורמי

הג'האד העולמי במדינות השכנות או שינוי בכוונות המשטרים למנוע את פעילותם נגדה. אף שישאל אינה נמצאת במקום גבוה בסדר העדיפות של אל-קאעדה, היא חייבת למנוע ממנו הצלחה בביצוע פיגוע דרמטי כדוגמת פיגוע רב-נפגעים נגד יעדי תעבורה עמוסי נוסעים (כמו שנמנע בנס במומבסה בשנת 2002) או פגיעה אנושה בנציגות ישראלית ויהודית בחו"ל, וכמובן למנוע חטיפה של ישראלים בחו"ל, שכן זו תעניק לאל-קאעדה ולג'האד העולמי מנוף ליצירת לחץ על ישראל בשל רגישותה הידועה לחייהם ולשלומם של אזרחיה.

הערות

המחבר מודה לשון לונדון, עוזר מחקר בפרויקט ללוחמה בעצימות נמוכה, על הסיוע באיסוף ועיבוד הנתונים.

- 1 <http://www.nytimes.com/2008/06/08/weekinreview/08sciolino.html>
- 2 יורם שוייצר, "האם אל-קאעדה על הגדרות?" **עזכרן אסטרטגי**, כרך 10, מס' 1, יולי 2007.
- 3 הנתונים מובאים מבסיס מידע של הפרויקט לטרור לחימה בעצימות נמוכה במכון למחקרי ביטחון לאומי, להלן, בסיס המידע. ארגון Human Rights Watch דיווח ב-10 במרס 2005 כי אל-קאעדה בעיראק והארגונים המסונפים לו אחראים לרוב המכריע של פיגועים אלה. <http://www.hrw.org/en/news/2005/10/02/iraq-insurgent-groups-responsible-war-crimes> בספר *Suicide Bombers in Iraq*, מ-2007, מוחמד חאפז מאשש את הממצאים האלה.
- 4 <http://www.signonsandiego.com/news/world/iraq/20070325-1237-fightingbackinanbar.html>
- 5 <http://www.nytimes.com/2007/04/29/world/middleeast/29ramadi.html?hp=&pagewanted=all>
- 6 <http://www.newsweek.com/id/138085>
- 7 בסיס המידע.
- 8 Franco, Claudio, *The Evolution of the Taliban in Pakistan During the February-May 2008 Period*. Nefa Foundation, 21 May, 2008.
- 9 http://www.nydailynews.com/news/us_world/2007/08/01/2007-08-01_obama_would_send_troops_to_pakistan_to_h.html
- 10 Franco, Claudio. *The Evolution of the Taliban in Pakistan During the February-May 2008 Period*. Nefa Foundation, 21 May, 2008.
- 11 בסיס המידע.
- 12 <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/01/08/AR2009010803110.html>
- 13 בסיס המידע.
- 14 <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/asiapcf/06/03/pakistan.blast/>
- 15 <http://www.msnbc.msn.com/id/24976215>
- 16 <http://www.nytimes.com/2009/01/09/world/asia/09pstan.html>
- 17 http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7627135.stm
- 18 <http://memri.org/bin/latestnews.cgi?ID=IA33207>
- 19 <http://english.aljazeera.net/news/africa/2007/01/200852512187219391.html>

- 20 <http://wits.nctc.gov/>
- 21 ב-14 באפריל 2007 ניסו שני מחבלים מתאבדים להיכנס לשגרירות ארצות הברית. כשסירב השוטר בכניסה לתת להם להיכנס הם פוצצו את עצמם. שתי המחבלים נהרגו ואישה אחת נפגעה בפיצוץ. http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6555177.stm
- 22 שרשרת פיגועים במרס-אפריל 2007: שני מתאבדים מתפוצצים בתוך אינטרנט קפה ב-11 במרס 2007. לטענת משרד הפנים המרוקאי, באחד המעצרים, ב-10 אפריל, פוצצו ארבעה מחבלים את חגורות ההתאבדות שלהם והרגו את עצמם ואת אחד השוטרים. אותם מקורות מוסרים כי המתאבדים השתייכו לתא אשר בראשו עמד המחבל שהתאבד בבית הקפה במרס. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6544163.stm>
- 23 <http://www.aawsat.com/english/news.asp?section=2&id=15805>
- 24 ראש הארגון הנוכחי הוא עומד מאסיר אל וואהאיישי, הידוע בכינויו "אבו-הוריה אל צנעני", שנמלט מהכלא התימני בפברואר 2006. http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=4796
- 25 <http://www.iht.com/articles/ap/2008/09/21/news/ML-Yemen-US-Embassy.php>
- 26 http://www.nytimes.com/2008/11/14/washington/14intel.html?_r=1&scp=1&sq=C.I.A.%20Chief%20Says%20Qaeda%20Is%20Extending%20Its%20Reach%20&st=cse
- 27 <http://articles.latimes.com/2008/oct/30/world/fg-somalia30>
- 28 <http://www.nefafoundation.org/miscellaneous/FeaturedDocs/nefaijuoct08.pdf>
- 29 <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,541714,00.html>
- 30 http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/09/05/AR2007090500209_2.html
- 31 <http://www.csmonitor.com/2008/1212/p99s01-duts.htm>
- <http://www.nytimes.com/2008/06/11/world/europe/11qaeda.html?scp=1&sq=Spain%20Arrests%20%20It%20Says%20Aided%20a%20Qaeda-Linked%20Cell%20&st=cse>
- רויטרס, דרך <http://timesofindia.indiatimes.com/articleshow/32130593.cms>
- ביולי השנה בוצע פיגוע בשגרירות ארצות הברית באנקרה, בירת טורקיה, ונהרגו בו שלושה שוטרים משומרי השגרירות. בטורקיה גם נעצרו כמה חוליות טרור המזוהות עם הג'האד העולמי: ב-16 באפריל 2008, ושוב ב-19 וב-20 בדצמבר 2008, עצרו הרשויות יותר מארבעים מפעילי הג'האד העולמי. במעצרים נתגלה, כי חברי הג'האד העולמי מקיימים חברה רדיקלית מחתרתית ברחבי טורקיה, ובה מרכזי חינוך לילדים ונוער, בתי משפט שריעים ומרכזי אימון מצוידים היטב. Jamestown Foundation. *Terrorism Focus*. 16 April, 2008; <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/LJ554974.htm>
- 32 יורם שוייצר ושאוול שי, **הפתעה צפויה: מתקפת הטרור בארצות הברית ב-11 בספטמבר, והשלכותיה**, הרצליה, מפעלות המרכז הבינתחומי הרצליה, 2002. שער ראשון, פרק ארבע: "בן לאדן והסוגיה היהודית-ישראלית".
- 33 <http://www.ynet.co.il/english/articles/0,7340,L-3501884,00.html>
- 34 <http://www.ceifit.com/?categoryId=23531&itemId=59802>
- <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/01/08/AR2009010803110.html>
- 35 http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3966817.stm;
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3966817.stm
<http://www.cnn.com/2007/WORLD/meast/12/29/binladen.message.ap/index.html>

פעילות אל-קאעדה והג'האד העולמי

- http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7404264.stm
- [http://www.inss.org.il/upload/\(FILE\)1193575726.pdf](http://www.inss.org.il/upload/(FILE)1193575726.pdf) 36
- http://www.terrorism-info.org.il/malam_multimedia/Hebrew/heb_n/html/ipc_008.htm 37
- http://www.terrorism-info.org.il/malam_multimedia/Hebrew/heb_n/html/ipc_008.htm 38
- <http://www1.nefafoundation.org/miscellaneous/nefabinladen1207.pdf> 39
- רויטרס, 12 בינואר 2008. 40
- "ראש אמ"ן: פעילי אל-קאעדה נכנסו מפרצת רפיח", Ynet, 26 בפברואר 2008. 41
- "כוחות הביטחון של חמאס התעמתו עם בני חמולת דוע'מוש בעזה", אתר מל"מ, 19 בנובמבר 2008. 42
- <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.jhtml?more=1&itemNo=1003623&contrassID=2&subContrassID=21&sbSubContrassID=0> 43
- http://www.amedia.co.il/Show_Article.asp?DynamicContentID=19508&MenuID=821&ThreadID=1014010
- 44 ניתן להשתמש גם במונח "מדינות כושלות". ראה: *(Re) building Governance / State building in Fragile States*. Part I of Research Project by Conflict Research Unit, Clingendael Institute, 26 February, 2009.
- <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/barackobama/3527638/Barack-Obama-plans-20000-troop-surge-to-boost-Afghan-effort.html> 45
- <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/11/21/AR2008112103504.html>
- http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/05/29/AR2008052904116_pf.html 46
- <http://www.reuters.com/article/worldNews/idUSTRE50D2T620090114> 47
- <http://www.channel4.com/news/articles/world/alqaeda+deputy+urges+hamas+to+fight+on/2993867>
- 48 מיכל שפירא, "בכיר במטה ללוט"ר – לא לנסוע למדינות בסיכון", nrg, 25 בספטמבר 2008.
- 49 זאב שיף, "חשש בישראל: ארגון אל-קאעדה מגייס אזרחים זרים לביצוע פיגועים בארץ", **הארץ**, 25 בספטמבר 2006.